

بازخوانی نقش مدیریتی جوانان در نظام فکری امام خامنه‌ای (با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب)

سلمانعلی برهانی (نویسنده مسئول)^۱، محمد علوی (عادل)^۲

دریافت: ۱۴۰۴-۲-۱۲

پذیرش: ۱۴۰۴-۳-۱۵

چکیده

مسئله جوانان و توجه به پتانسیل بالای آنان از دغدغه‌های اصلی حاکمیت، محسوب می‌شود. امروزه کارکردهای نسل جوان در ابعاد مختلف برای جامعه پوشیده نیست، بلکه در صدر برنامه‌های ملی و فراملی جوامع بشری، قرار دارد. امام خامنه‌ای نیز به‌عنوان حاکم اسلامی از نقش جوانان به‌خوبی یاد می‌نماید و کارکردهای مدیریتی این مجموعه مستعد را در عرصه‌های مختلف، مهم برمی‌شمارد.

ورود جوانان در میدان فعالیت اجتماعی و عرصه مدیریت سیاسی از پیشینه طولانی برخوردار است. این مهم در آموزه‌های دینی، سیره ائمه هدی علیهم‌السلام و صاحب‌نظران مسلمان، به‌خوبی تجلی‌یافته و در گزینش و اعطای مناصب، محور عمل واقع گردیده است. امام خامنه‌ای نیز با نگاه و حیانی و انسانی بیش از همگان به‌عنوان ولی فقیه زمان،

^۱. دانش‌پژوه دوره دکتری، رشته قرآن و علوم - گرایش مدیریت جامعه المصطفی (ص)

salmanali.borhani۱۲@gmail.com

^۲ - دکتری تخصصی و استاد همکار جامعه المصطفی العالمیه

malavi۱۴۱۶۷@gmail.com

اهتمام نموده و در آثار و گفتار ایشان ازجمله «بیانیه گام دوم انقلاب» که ریشه در آموزه‌های وحیانی دارد، تبیین شده است.

بنابراین، پژوهش با روش توصیفی - تحلیلی موضوع را بررسی نموده و پس از تجزیه و تحلیل مستندات به این نتیجه دست یافته است که نقش جوانان در عرصه‌های مختلف در نظام فکری امام خامنه‌ای با محوریت «بیانیه گام دوم» از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ چون رهبر فرزانه با الهام‌گیری از آیات وحی و الگو قرار دادن سیره معصومان پاک علیهم‌السلام، نقش مدیریتی جوانان را مهم برشمرده است. لذا، در صورت میدان دادن به نیروی انسانی مستعد، توانمند و بانشاط، اقتدار ملی، تعامل منطقه‌ای و توسعه بین‌المللی را، به دنبال خواهد داشت.

واژگان کلیدی

نظام فکری امام خامنه‌ای، نقش مدیریتی جوانان، بیانیه گام دوم، شایسته‌سالاری، بصیرت و معنویت.

مقدمه

توجه به توان و قدرت مدیریتی جوان و جوان محوری از منظر امام خامنه‌ای ازجمله اصول انسانی و اسلامی برشمرده می‌گردد. وقتی از حضرت آقا سؤال می‌شود که: از دیدن جوانان چه احساسی به شما دست می‌دهد؟ اولین مطلبی که به آنان می‌گویید، چیست؟ {در جواب می‌فرماید} وقتی با جوانان هستم و در محیط جوان قرار دارم، احساس من مثل احساس کسی است که در هوای صبحگاه تنفس می‌کند؛ احساس تازگی و طراوت می‌کنم (خامنه‌ای، ۱۳۷۸: ۴، ۱۱). ازاین‌رو، بازخوانی نقش مدیریتی جوانان در اندیشه امام خامنه‌ای با محوریت «بیانیه گام دوم»، تأمل و ژرف‌اندیشی اندیشه‌ورزان را، می‌طلبد؛ زیرا جوان‌گرایی و کارکردهای مختلف آن از نگاه معظم له، تجلی ویژه‌ای یافته است.

این موضوع به‌اندازه‌ای مهم است که رهبر فرزانه به مناسب چهلمین سالروز پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی در بیانیه‌ی راهبردی و مدیریتی، به تبیین ویژگی‌ها و کارکردهای نظام اسلامی در چهار دهه گذشته می‌پردازد. ایشان ضمن یادآوری از ایثارگری‌ها و تلاش‌های جوانان در عرصه‌های گوناگون ازجمله هشت سال دفاع مقدس به آینده روشن نظام اسلامی و

نقش مدیریتی بی‌بدیل جوانان در برداشتن گام بزرگ دوم جهت تحقق آرمان‌ها و اهداف آن، اشاره می‌نماید.

منشور گام دوم انقلاب، دارای سه بخش است که از جمله سرفصل‌های اساسی بخش سوم، توصیه‌های امام خامنه‌ای به ملت ایران و نسل جوان است. وی در بیانیه نسبت به ظرفیت‌ها و نقش‌آفرینی‌های اجتماعی و مدیریتی جوانان اهتمام ویژه‌ای نموده است. از نگاه رهبری زمینه‌سازی و مسئولیت‌سپاری به نیروی جوان، شایسته و متعهد، گام دوم را می‌توان مدبرانه، مقتدرانه و راهکارمندانه، برداشت و نسبت به تحقق اهداف انسانی و ارزشی نظام اسلامی، کمک نمود. از این رو، تحقیق حاضر به دنبال بیان نقش و کارکردهای مدیریتی جوانان در نظام فکری امام خامنه‌ای با محوریت بیانیه گام دوم، است.

۱. مفاهیم

۱-۱. جوانان

از نگاه لغت واژه جوان به: «بُرنّا، هر چیزی که از عمر آن چندان نگذشته باشد (دهخدا، ۱۳۷۷: ۷۸۹۱)»، تفسیر شده است. در هر کشوری نیروی جوان و مستعد از جایگاه و اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در نظام فکری رهبری، نسل جوان و نیروی انسانی شایسته از جایگاه ممتازی برخوردار هست؛ چون: «جوانان پر نشاط و کوشا در راهبرد توسعه‌ی علمی، اقتصادی، معنوی و اجتماعی ایران، جایگاهی ویژه در اندیشه‌ی رهبر فرزانه انقلاب دارند و «آقا» همواره از آنان به‌عنوان «یک مسئله‌ی مهم ملی» یاد می‌کند و در هر فرصتی آنان را می‌ستاید و وجودشان را «نعمتی بی‌بدیل برای پیشرفت و تعالی کشور»، می‌داند (خامنه‌ای، ۱۳۹۳: ۷)». حضرت آقا می‌فرمایند: «... جوان در هر جامعه و کشوری، محور حرکت است. اگر حرکت انقلابی و قیام سیاسی باشد، جوانان جلوتر از دیگران در صحنه‌اند؛ اگر حرکت سازندگی یا حرکت فرهنگی باشد، باز جوانان جلوتر از دیگران‌اند و دست آن‌ها کارآمدتر از دست دیگران است (همان، ۱۱ و ۱۲)». به تعبیر امام خامنه‌ای، جوان و جوانی: «یک پدیده درخشان و یک فصل بی‌بدیل و بی‌نظیر از زندگی هر انسانی است (همان، ۱۲)»؛ چون: «جوان، یک نهال بالنده و مرکز اغلب نیکی‌ها و درخشندگی‌ها و نورانیت‌هاست (همان، ۱۴)» که در نظام فکری ایشان جوانان از جایگاه خاص، برخوردار می‌باشند.

۲-۱. نظام

از نگاه لغوی نظام به معانی گوناگون تفسیر شده است، ولی در مجموع از نظام به: «مجموعه‌ای قوانین، قواعد، سنن، یا نوامیسی که قوام و انتظام چیزی بر آن‌ها نهاده شده است: نظام انتخاباتی، نظام

پزشکی، نظام سرمایه‌داری، نظام طبیعت (انوری، ۱۳۸۱: ۸، ۷۸۵۳) و یا به مفهوم: «ترتیب، نظم، شیوه روشمند، ساختار روش مندانه، سازمان، تشکیلات، نظام، سیستم، قانون، قاعده، آیین، آیین‌نامه، مقررات و نظام‌نامه (آذر نوش، ۱۳۸۵: ۶۹۹)»، تعبیر گردیده است. از نظر اصطلاحی نظام به معنای: «مجموعه قواعد و مقررات منظم و به‌هم‌پیوسته‌ای که برای دستیابی به هدف مشخصی به کار گرفته می‌شود (رضائیان، ۱۳۷۹: ۸)» و یا: «منظومه‌ای از عناصر و اجزایی که باهم ارتباط و کنش و واکنش متقابل داشته، کل واحدی را به جود می‌آورد (علاقه بند، ۱۳۸۵: ۱۱۶)»، استعمال شده و به‌صورت هماهنگ در جهت تحقق اهداف موردنظر طراحی گردیده است.

رهبر معظم انقلاب از جمله رهبران ذی‌نفوذ و حاکمان نقش‌آفرین است که به‌عنوان سکان‌دار نظام اسلامی بعد از امام خمینی (ره) کشتی امت اسلامی را به ساحل نجات، هدایت و باتدبیر و اقتدار از ارزش‌های انسانی و نظام اسلامی، صیانت می‌نماید. از این‌رو، نظام فکری امام خامنه‌ای از این قاعده مستثنا نبوده، بلکه در سطح عالی و کیفیت برتر نسبت به نظام فکری امثال و هم‌عصرش از انسجام، نظم، نظام، سیستم و شبکه‌ای بی‌بدیل برخوردار هست که در عرصه‌های مختلف مدیریتی، سیاست‌ورزی، فرهنگی، اجتماعی، اخلاقی، تربیتی، علمی، فقهی، سیاسی، ارتباطی، اقتصادی، معنوی و... تجلی‌یافته است.

۳-۱. بیانیه

بیانیه در حقیقت از ماده بیان به معنای: «پیدا و آشکار شدن، فصاحت و زبان‌آوری و یا سخن آشکار و فصیح (عمید، ۱۳۶۳: ۲۹۴ و ۲۹۵)»، می‌باشد، ولی منظور از بیانیه در این نوشتار «بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی» به‌عنوان منشوری است که امام خامنه‌ای در ۲۲ بهمن ماه ۱۳۹۷ به مناسبت چهلمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی، صادر نمود. معظم له در بیانیه ضمن یادآوری دست آورده‌ای گذشته انقلاب، چشم‌انداز انقلاب اسلامی را نیز تحت هفت توصیه راهبردی، ترسیم نموده‌اند. در حقیقت «بیانیه»، تبیین دست‌آمده‌ای انقلاب اسلامی و تجدید میثاقی است نسبت به ملت و به‌خصوص جوانان متعهد، متخصص و انقلابی نظام اسلامی. این مهم به‌مثابه شاخصی برای «دومین مرحله خودسازی، جامعه‌پذیری و تمدن‌پروری» از سوی رهبر انقلاب، ارائه شده که تبیین‌کننده‌ی فصل جدیدی از نظام اسلامی است.

۴-۱. انقلاب

انقلاب از نگاه لغوی به معنای: «برگشتن، برگشتن از حالی به حالی دیگر، دگرگون شدن؛ آشوب و شورش (عمید، ۱۳۸۴: ۱، ۲۹۷)» آمده است، ولی در اصطلاح تعاریف متفاوتی از سوی صاحب‌نظران ارائه شده که عبارت‌اند از: ۱) «جانشینی فوری و بدون هماهنگی و با شدت عمل گروهی که حاکمیت را در دست نداشتند به‌جای مجموعه‌ای دیگر از افراد که تا پیش‌ازین، مدیریت کشور در دست آن‌ها بود و

حکمرانی می‌کردند (سوری، بی‌تا: ۳۱۸)؛ (۲) «نوعی سرکشی و حرکت همراه باخشم مردم یک منطقه ضد نظام حکومتی موجود در آن کشور که به دنبال نظم جدید و مطلوب هستند (مطهری، ۱۳۶۱: ۲۹)»؛ (۳) «یک امر مستمر است؛ یک امر دفعی نیست ... انقلاب یک حقیقت ماندگار و حقیقت دائمی است. انقلاب، یعنی دگرگونی؛ دگرگونی‌های عمیق در ظرف شش ماه و یک سال و پنج سال به وجود نمی‌آید؛ علاوه بر این که اصلاً دگرگونی و صیورورت یعنی حالی به حالی شدن، تحول اصلاً حد یقف ندارد؛ هیچ وقت تمام نمی‌شود؛ انقلاب یعنی این، انقلاب یک امر دائمی است (بیانات در دیدار فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۹۴/۶/۲۵، ۳۰۷۹۱، <https://farsi.khamenei.ir/print-content?id=30791>)».

۲. مؤلفه‌ها

هرچند رهبر معظم انقلاب نسبت به نقش جوانان در موارد مختلف از طریق سخنرانی، بیانیه، دسته نوشته، رهنمود، خط‌مشی عملی و اندیشه‌ای، اهتمام خاصی نموده است. پژوهش حاضر جایگاه جوانان را در نظام فکری امام خامنه‌ای با محوریت بیانیه گام دوم، مورد ارزیابی قرار داده و مؤلفه‌های زیر از جمله برجسته‌ترین مواردی است که مورد توصیه معظم له قرار گرفته است.

۱- ۲. خودسازی

خودبایی، خودسازی و خودشکوفایی در تمام ابعاد از ویژگی‌های ممتاز جوانان بر اساس آموزه‌های و حیانی است. این برجستگی بر مبنای فکری امام خامنه‌ای در بیانیه مهم برشمرده شده است: «جوانان خودسازی کنند - هم خودسازی علمی، هم خودسازی اخلاقی و معنوی دینی، هم خودسازی جسمی - و روحیه و امید خود را برای دفاع از این کشور حفظ نمایند که این سرمایه‌ای بسیار بزرگی است؛ نقطه‌ی مقابل آن چیزی است که دشمن مایل است در ایران اتفاق بیفتد. در اجتماعات مختلف و در برخوردهایی که به حمدالله با نسل جوان و قشر جوان دارم و آنچه از مسائل جوانان منعکس می‌شود، می‌بینم که در جوانان ما به حمدالله این استعداد و آمادگی وجود دارد. برخلاف خواست دشمن، اکثریت جوانان ما آماده هستند که هر وقت و هر طور لازم شد، از کشور و نظام و دین و شرف و عزت ملی خود، دفاع کنند (دیدار با جمعی از دانش‌آموزان و دانشجویان، <https://farsi.khamenei.ir/print-content?id=3152>، ۱۳/۰۸/۱۳۸۱)».

خودسازی در تمام ابعاد از جمله امتیازات جوانان از نگاه مقام معظم رهبری، محسوب می‌شود: «شما جوانان عزیز، بخصوص در این مناطق مرزی و در همسایگی آب‌های خلیج فارس، باید بدانید که امروز مسئولیت سنگینی بر دوش شماست و آن، مسئولیت خودسازی است؛ خودسازی از لحاظ علمی و فکری، خودسازی از لحاظ نیروی جسمانی، خودسازی از لحاظ صلاح اخلاقی، خودسازی از لحاظ معرفت دینی و عمل دینی، خودسازی از لحاظ کسب تجربه برای ساختن این کشور. این کشور متعلق به

شما جوانان است و شما جوانان باید این بار امانت سنگین را از نسل پیش از خود تحویل بگیرید و آن را به نسل بعد برسانید؛ و این، صلاحیت‌های علمی و اخلاقی و جسمانی و تربیتی می‌خواهد؛ و وظیفه‌ی همه - بخصوص جوانان - است که این صلاحیت‌ها را کسب کنند (خامنه‌ای، ۱۳۸۴: ۳۱)». در جای دیگر دارد: «جوان، به‌طور طبیعی اصل هم‌اورد طلبی است. بسیار خوب، هم‌اورد موردعلاقه‌ی ما که می‌خواهیم جوانان به آن دست‌وپنجه نرم کنند، نفس اماره است که انسان را به پستی‌ها و زشتی‌ها دعوت می‌کند و او را از عروج و تکامل بازمی‌دارد. جوانان در مقابل شهوات و هوس‌هایشان و در مقابل همه‌ی آن انگیزه‌هایی که آنان را به چنین رذایلی فرامی‌خواند، مقاومت کنند (همان، ۷۳)».

از نگاه رهبری: «اعتماد و اتکابه‌نفس، در همه‌ی تلاش‌های علمی و سیاسی و اقتصادی و فرهنگی ما، ترسیم‌کننده‌ی خط و جهت اصلی است. ما به برکت همین خودباوری که امام راحل آموختمان، توانستیم کشور ویران و عقب‌افتاده‌ی دوران پهلوی را که در طول هشت سال جنگ تحمیلی ویرانه‌تر شده بود، بازسازی و از رونق و نشاط سازندگی برخوردار کنیم (خامنه‌ای، ۱۳۹۳: ۲۰۳ و ۲۰۴)». ازجمله ویژگی‌های ممتاز جوان از نگاه رهبری این است: «در مقابل مظاهری که از نظر فطرت انسانی زشت است - مثل ظلم، زورگویی، تبعیض، بی‌عدالتی، تقلب، دورویی و نفاق - حساسیت منفی دارد و آن را دفع می‌کند. یک‌وقت در اول انقلاب، همین گروه منافقین با استفاده از فرصت انقلاب توانستند در میان جوانان و دانشجویان نفوذی پیدا کنند؛ اما وقتی معلوم شد که این‌ها منافقانند، غالباً روی برگرداندند (جاویدی، ۱۳۸۶: ۴۹۱)»؛ چون: «خودسازی فکری، اخلاقی و انقلاب درونی دانشجویان یک فریضه است (خامنه‌ای، ۱۳۸۴: ۱، ۶۱)» و رهبری تأکید می‌فرماید: «شما جوانان، نورانی هستید؛ شما کارتان خیلی آسان‌تر از ماست. شماها خیلی زودتر و خیلی روشن‌تر پیام الهی را درک می‌کنید. خدا با شما حرف می‌زند، به شما جواب می‌دهد و شما این جواب را در دل خود حس می‌کنید (خامنه‌ای، ۱۳۸۱: ۴۴)».

در اندیشه رهبری خودسازی در تمام مراحل زندگانی انسان از اهمیت بالایی برخوردار است، ولی در دورانی جوانی از جایگاه خاصی برخوردار هست: «قدر این جوانی را بدانید که صفا و نورانیت و معرفت و سلوک و عروج و خدایی شدن و همه‌ی این چیزها، در این دوران جوانی آسان به دست می‌آید. درست مثل دست آورده‌ای دنیوی که در دوران جوانی آسان‌تر از دوران کهولت به دست می‌آید، مقامات معنوی هم همین‌طور است. این جوانی را قدر بدانید و آن را در همین راه درستی که شما در آن حرکت می‌کنید، مخلصانه و صادقانه به کار بیندازید (همان، ۴۷)».

۲-۲. الگوپذیری

نسبت به الگوپذیری و سرمشق قرار دادن انسان‌های وارسته ازجمله راهکارهای کلام وحی است: «لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ... (احزاب/ ۲۱)»؛ چون الگوگیری مسلمانان و خصوصاً جوانان

از انسان‌های متعهد، شجاع، صالح، شایسته، متخصص، کاردان و خدمت‌گذار، مورد تأکید و سفارش آموزه‌های دینی هست. از نگاه امام خامنه‌ای نیز یکی از خصوصیات ممتاز هر جوان مسلمان، الگوپذیری آنان از الگوهای الهی و انسانی از جمله ائمه هدی علیهم‌السلام است: «به زندگی ائمه که نگاه کنید، زندگی امام حسن و امام حسین علیهما‌السلام، جوانی‌های ائمه، بسیار چیزهایی باارزشی در زندگی آن‌هاست که هر جوان و نوجوانی را جذب می‌کند؛ هم نوع دخترانه‌اش هست، هم نوع پسرانه‌اش هست. همه‌ی آن‌ها شخصیت‌هایی بودند که می‌توانند واقعاً برای انسان جاذبه داشته و برای جوان‌ها و نوجوان‌های ما الگو باشند (همان، ۳۱ و ۳۲)».

معظم له از امام علی (ع)، به‌عنوان مصداق عملی یاد می‌کند: «جوانی آن بزرگوار، الگوست برای جوان‌های امت اسلامی؛ آن‌جور باصفا و صداقت و بصیرت، حقیقت را دیدن، شناختن، به دنبال آن دویدن، از آن با همه‌ی وجود دفاع کردن، میدان‌های خطر را طی کردن، خطر را ندیده گرفتن و به هیچ انگاشتن، از راه صحیح یک سرسوزن منحرف نشدن، چشم به پیغمبر داشتن، - یحذو حذو الرسول -؛ دنبال پیغمبر قدم‌به‌قدم حرکت کردن، در مقابل امر الهی و اوامر پیغمبر تسلیم محض بودن، درعین حال لحظه‌به‌لحظه بر دانش خود افزودن، عمل را با علم خود منطبق کردن در همه‌ی آنات زندگی (خامنه‌ای، ۱۳۹۰: ۳۱)». وی در پاسخ به سؤالی که نظر اسلام درباره جوان و دوره جوانی چیست؟ می‌فرماید: «اسلام درباره‌ی جوانان، نظرش دقیقاً منطبق بر همان چیزی است که امروز پیشنهاد و نیاز ما از نسل جوان و برای نسل جوان است. پیامبر اکرم درباره‌ی جوانان توصیه کرده است؛ با جوانان انس گرفته است؛ از نیروی جوانان برای کارهای بزرگ استفاده کرده است. امسال، سال امیرالمؤمنین علی بن ابی‌طالب علیه‌السلام، معین شده است. شما امیرالمؤمنین را فقط به‌عنوان یک چهره‌ی دوران چهل‌ساله و پنجاه‌ساله و شصت‌ساله نبینید؛ درخشش امیرالمؤمنین در دوران جوانی، همان الگوی ماندگاری است که همه‌ی جوانان می‌توانند آن را سرمشق خودشان قرار بدهند. در دوره‌ی جوانی در مکه، یک عنصر فداکار، یک عنصر باهوش، یک جوان فعال، یک جوان پیشرو و پیش‌گام بود؛ در همه‌ی میدان‌ها مانع‌های بزرگ را از سر راه پیامبر برطرف می‌کرد؛ در میدان‌های خطر سینه سپر می‌کرد و سخت‌ترین کارها را بر عهده می‌گرفت؛ با فداکاری خود، امکان هجرت پیامبر را به مدینه فراهم کرد و بعد در دوران مدینه، فرمانده سپاه، فرمانده دسته‌های فعال، عالم، هوشمند، جوانمرد و بخشنده بود؛ در میدان جنگ، سرباز شجاع و فرمانده پیشرو بود؛ در عرصه‌ی حکومت، یک فرد کارآمد بود؛ در زمینه‌ی مسائل اجتماعی هم یک جوان پیشرفته‌ی به‌تمام‌معنا بود (خامنه‌ای، ۱۳۸۲: ۲۰۲ و ۲۰۳)».

از نگاه وی، امام علی (ع) برای همه جوانان عالم و به‌ویژه امت اسلامی، برترین و نیکوترین الگو بعد از پیامبر گرامی اسلام (ص)، هست؛ چون: «درخشش آن حضرت در دوران جوانی، همان الگوی ماندگاری

است که همه جوانان می‌توانند آن را سرمشق خودشان قرار دهند (خامنه‌ای، ۱۳۹۳: ۱۸۱). وقتی دختر دانشجو از مقام معظم رهبری سؤال می‌کند که: «ما چگونه می‌توانیم از زندگانی حضرت زهرا(س) الگو بگیریم؟ الگوی خود شما در دوره‌ی جوانی چه کسانی بوده‌اند؟ {حضرت آقا در جواب می‌گویند} سؤال خوبی است. اولاً من به شما بگویم که الگو را نباید برای ما معرفی کنند و بگویند که این الگوی شماست. این الگوی قراردادی و تحمیلی، الگوی جالبی نمی‌شود. الگو را باید خودمان پیدا کنیم؛ یعنی در افق دیدمان نگاه کنیم و ببینیم از این همه چهره‌ی که در جلو چشمان می‌آید، کدام را بیشتر می‌پسندیم؛ طبعاً این الگوی ما می‌شود. من معتقدم که برای جوانان مسلمان، بخصوص مسلمانی که بازندگی ائمه و خاندان پیامبر و مسلمانان صدر اسلام آشنایی داشته باشد، پیدا کردن الگو مشکل نیست و الگو هم کم نیست (خامنه‌ای، ۱۳۷۸: ۴۴)». شخص پیامبر اکرم در کلام خداوند، برترین الگو (احزاب/ ۲۱) و ائمه معصومین علیهم‌السلام در کلام پیامبر، هم عدل قرآن یاد شده است^۱ و نیز در آیات وحی از بهترین و برترین الگوهای قرآنی^۲ در ابعاد مختلف، نامبرده شده‌اند که جوانان مسلمان از این الگوها، بهره‌گیرند و در زندگانی فردی، خانوادگی و اجتماعی، تأثیرگذار و نقش‌آفرین باشند.

امام خامنه‌ای با برشماری جوانانی که در عصر پیامبر در مناصب مختلفی، گمارده شده بودند از جوانان نظام اسلامی چنین یاد می‌نماید: «ما امروز در کشورمان اسامه بن زیدهای زیادی داریم؛

۱. قال رسول الله (ص): إِيَّي تَارِكُ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ مَا إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا كِتَابَ اللَّهِ وَعِزَّتِي أَهْلَ بَيْتِي وَإِنَّهُمَا لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَى الْحَوْضِ فَأَنْظُرُوا كَيْفَ تَخْلُقُونِي فِيهِمَا أَلَا هَذَا عَذْبٌ قُرْأْتُ فَأَشْرَبُوا وَهَذَا مُلْحٌ أُجَاجٌ فَاجْتَنِبُوا؛ همانا من در میان شما دو چیز سنگین و گران می‌گذارم که اگر بدان‌ها چنگ زنید هرگز پس از من گمراه نشوید: کتاب خدا و عترت من اهل بیتم و این دو از یکدیگر جدا نشوند تا در کنار حوض کوثر بر من درآیند، پس بنگرید چگونه پس از من درباره آن دو رفتار کنید، آگاه باشید که این (یعنی تمسک به عترت) آب خوشگوار و شیرین است پس بیاشامید و آن دیگر (یعنی روی برتافتن از ایشان) آب‌شور و تلخ است و از آن پرهیزید. آدرس: ابوعبدالله محمد بن محمد بن نعمان، معروف به شیخ مفید، الإرشاد فی معرفة حجج الله علی العباد، ج ۱، ص ۱، قم: مؤسسه آل‌البیت، ۱۴۱۳ ق، ص ۲۳۳.

۲. الگوهای قرآنی در ابعاد مختلف و اوصاف خوب و بد: ۱. پیامبر اکرم (ص)، الگوی همه خوبی‌ها و کمالات در تمام جهات (احزاب/ ۲۱)؛ ۲. اهل بیت علیهم‌السلام، الگوی اخلاص، ایثار و طهارت در تمام ابعاد و عرصه‌ها (اسنان/ ۸ و احزاب/ ۳۳)؛ ۳. همسر فرعون، الگوی صبر و استقامت در ایمان (تحریم/ ۱۱)؛ ۴. همسران نوح و لوط، الگوهای کفر و خیانت در نافرمانی (تحریم/ ۱۰)؛ ۵. حضرت سلیمان، الگوی صالحان و حاکمان در حکومت (نمل/ ۴۰)؛ ۶. حضرت ایوب، الگوی صبر و بردباری در مشکلات (ص/ ۴۰)؛ ۷. حضرت ابراهیم، الگوی تعهد نیکی و توحید در وفاداری، ایثارگری و تسلیم (نجم/ ۳۷)؛ ۸. حضرت اسماعیل، الگوی تسلیم و اطاعت در فرمان‌برداری (صافات/ ۱۰۲)؛ ۹. حضرت یوسف، الگوی غفت و طهارت در پاکدامنی (یوسف/ ۲۳)؛ ۱۰. حضرت مریم، الگوی حجاب، عفاف و پاکی در پرهیزکاری، پاکدامنی و محجوبه بودن (تحریم/ ۱۳)؛ آل عمران/ ۳۶، ۴۲ و ۴۵؛ مائده/ ۷۵)؛ ۱۱. حضرت زکریا، یحیی، عیسی و الیاس، الگوی صالحان در شایستگی (انعام/ ۸۵)؛ ۱۲. حضرت ادریس، اسماعیل و ذالکفل، الگو در صبر و شکیبایی (انبیاء/ ۸۵).

جوانان زیادی داریم؛ دختران و پسران عظیم و جمعیت انبوهی از این مجموعه‌ها داریم که حاضرند در همه‌ی میدان‌های فعال - در میدان درس، در میدان سیاست، در میدان فعالیت‌های اجتماعی، در میدان مشارکت‌های گوناگون برای فقرزدایی، برای سازندگی و در هر صحنه و عرصه‌ای که برای آن‌ها برنامه‌ریزی بشود و امکان داده شود - شرکت کنند؛ این موقعیت بسیار مهمی برای این کشور است (خامنه‌ای، ۱۳۸۲: ۲۰۳ و ۲۰۴)».

۳-۲. شکستن ابهت دشمن

گرچه بر اساس اندیشه امام خامنه‌ای جوانان انقلابی و مؤمن نظام اسلامی در تمام عرصه‌های اجتماعی، مؤثر، پیشگام و دشمن‌شکن بوده‌اند و هستند، ولی به‌عنوان نمونه تسخیر لانه جاسوسی امریکا در سیزده آبان ۱۳۵۸ از مهم‌ترین موارد محسوب می‌شود: «آخرین قضیه‌ای که در سیزده آبان پیدا شد، تسخیر لانه‌ی جاسوسی بود. در سال ۵۸ به مناسبت سالروز تبعید امام و شهادت دانش‌آموزان، بازهم جوان‌ها آمدند کاری کردند که دنیا را خیره کرد و امریکا را به‌زانو درآورد. این واقع قضیه است؛ این‌ها شعار نیست. شما بدانید، آن روزی که لانه‌ی جاسوسی تسخیر شد، دولت امریکا آبرو و اعتبار و هیمنه‌اش چندین برابر امروز بود. شما امروز را نگاه نکنید که امریکا در چشم‌ها سبک شده، کوچک‌شده، ملت‌ها علناً علیه امریکا دشنام می‌دهند و آن‌ها را نفرین می‌کنند. آن روز این جور نبود؛ آن روز امریکا در دنیا یک هیمنه‌ی ابرقدرتی درجه‌ی یک داشت. جوان دانشجوی ما با شجاعت، باشهامت، به‌عنوان لبه‌ی اصلی جبهه‌ی مقاومت ملت ایران، سفارتخانه‌ی آن‌چنان آمریکائی را تسخیر کرد (الزامات فرهنگی پیشرفت در کلام امام خامنه‌ای، ۱۳۹۳: ۲۱۸ و ۲۱۹)».

از دیگر ابهت شکنی دشمن توسط جوانان در جبهه‌های جنگ هشت سال دفاع مقدس است که امام خامنه‌ای این‌گونه می‌فرماید: «جوانان شما قیام کردند، به ابرقدرت‌ها سیلی زدند و نقشه‌های آن‌ها را بر آب کردند. همین جوانان شما، همین ۱۸ ساله و ۲۰ ساله و ۲۵ ساله، همین جوانان بسیجی و ارتشی و سپاهی و رزمنده‌ی میدان جنگ یا پشت جبهه، توانستند همه‌ی قدرت‌های مسلط جهانی را در روزگار ما شکست بدهند (خامنه‌ای، ۱۴۰۱: ۱۱۱)». از این‌رو: «جوانان ایران، هوشیار، حساس، آگاه، حاضر در صحنه و دارای فهم، فکر و مطالبات آرمانی و سیاسی هستند و ما به این مجموعه بی‌نظیر عشق می‌ورزیم و آنان را کلید حل مشکلات کشور و امید آینده روشن ملت می‌دانیم (خامنه‌ای، ۱۳۹۳: ۸۸)». وی با اندیشه الهی جوانان را به هیمنه شکنی دشمن در تمام عرصه‌ها سفارش می‌نماید و خود نیز با الهام‌گیری از این آیه قرآن کریم: «وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَ مِنْ رُبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَ عَدُوَّكُمْ (سوره انفال/ ۶۰)» در تمام زمینه‌ها الگو برای مدیران مسلمان و جوانان متعهد و شایسته‌ی نظام اسلامی و کشورهای مسلمان است که با این رویکرد هیمنه نظام استکبار را، درهم‌شکسته‌اند.

۴-۲. استقلال طلبی

مسئله استقلال و روحیه استقلال خواهی بر مبنای آموزه‌های وحیانی و نظام فکری امام خامنه‌ای از جمله مؤلفه‌های اثرگذار نظام اسلامی، برشمرده می‌شود. این مهم از ناحیه جوانان در انقلاب اسلامی، تجلی یافت: «سیزدهم آبان به‌عنوان روز مبارزه‌ی ملی با استکبار جهانی، اساساً به‌صورت تاریخی مسئله‌ی مربوط به جوانان است. از ابتدا این موضوع با حضور جوانان شکل گرفت، با حضور آن‌ها تداوم پیدا کرده است و امروز هم بیش از همه وابسته‌ی به جوانان است؛ در آینده هم ان‌شاءالله همین‌طور خواهد بود (خامنه‌ای، ۱۳۸۴: ۱۶۰)»؛ چون جوانان از سرمایه‌های اصلی هر کشوری محسوب و مورد اهتمام می‌باشند.

امام خامنه‌ای با درک این مسئله نسبت به جوانان مسلمان و نظام اسلامی، تأکیدات و توصیه‌های بی‌شماری داشته‌اند که از جمله این مورد است: «اگر ایده‌های یک انقلاب بتواند نسل دوم و سوم و دهم را به خاطر اصالت و صحت خود قانع کند، آن انقلاب عمر ابدی خواهد داشت. ایده‌های انقلاب اسلامی ایده‌هایی هستند که عمر ابدی دارند. عدالت‌خواهی هیچ‌وقت کهنه نمی‌شود، آزادی‌خواهی و استقلال‌خواهی هیچ‌وقت کهنه نمی‌شود، مبارزه با دخالت بیگانگان هیچ‌وقت کهنه نمی‌شود. این ایده‌هایی است که همیشه برای نسل‌ها جاذبه دارد. تئوریسین‌هایشان نشستند، بافتند. ساده‌لوحان هم در اینجا باور کردند؛ گفتند نسل سوم انقلاب ایده‌ها را پس می‌زند و چون جاذبه‌ی انقلاب کم می‌شود. ما می‌توانیم برویم انقلاب را از دست انقلابیون خارج کنیم و به دست خودمان بگیریم! «خودمان»؛ یعنی چه کسانی؟ یعنی کسانی که قبل از انقلاب، سال‌ها بر این کشور مسلط بودند! من می‌گویم این فکر، بسیار ساده‌لوحانه و ابلهانه است. مطمئن باشند، همان شور و هیجان و ایمان و عواطفی که در نسل جوان آن روز وجود داشت و توانست آن کار را بکند. در این نسل جوان هم موجود است. بدانید هر سنگی به سمت انقلاب پرتاب کنند، کمانه می‌کند و سرو روی خودشان برمی‌گردد. انقلاب کهنه نمی‌شود و آتش انقلاب آنگاه که با انبار پنبه‌ی پوسیده‌ی آن‌ها درگیر شود. بازهم تازه خواهد بود و خواهد سوزاند (خامنه‌ای، ۱۳۹۳: ۲۲۲ و ۲۲۳)».

مستقل بودن و استقلال طلبی از نگاه امام خامنه‌ای در تمام عرصه‌های اجتماعی نسبت به همه اقشار از جمله قشر دانشگاهی در عرصه علمی و مدیریتی، مهم برشمرده می‌شود: «امروز کسانی که می‌تواند دانش را در این کشور رشد بدهند، باید احساس وظیفه‌ای مضاعف کنند؛ چون دشمن نمی‌خواهد بگذارد ما روی پای خودمان بایستیم، روی پای خودمان ایستادن، آن‌وقتی تحقق پیدا خواهد کرد که علم از درون ما بجوشد و ما دست‌گدایی به سمت دشمنانمان دراز نکنیم (خامنه‌ای، ۱۳۸۳: ۴۰ و ۴۱)». رهبری در کنار دیگر مسائل استقلال کشور را که در ضمن استقلال طلبی محقق می‌شود از جمله مشغله‌های اصلی جوان، برمی‌شمارد: «مشغله‌ی عمده‌ای که باید جوان را به خود متوجه کند،

همین‌هایی است که گفتیم؛ عدالت‌طلبی، حفظ نظام اسلامی، دشمن‌شناسی، اهمیت دادن به استقلال کشور، اهمیت دادن به پیوند و ارتباط بین مسئولان و مردم (جاویدی، ۱۳۸۶: ۴۹۲)».

از دیگر توصیه‌های راه کارمند رهبر فرزانه به جوانان بر اساس آیه ۵۹ سوره نساء: «... اطيعوا الله و اطيعوا الرسول و اُولی الامر مِنْكُمْ...»، ارتباط و پیوند با ولایت فقیه است. ایشان در اهمیت ولایت فقیه (أولی الامر) چنین می‌گویند: «اصل ولایت فقیه و پیوستن همه‌ی راه‌های اصلی نظام به مرکز ولایت، نقطه‌ای درخشان نظام اسلامی و تحقق آن، یادگار ارزنده و فراموش‌نشدنی حضرت امام خمینی (ع) است. این اصل همان ذخیره‌ی پایان‌ناپذیری است که باید مشکلات نظام جمهوری اسلامی را در حساس‌ترین لحظات و خطرناک‌ترین گردنه‌های مسیر پرخطر جمهوری اسلامی، حل کند و گره‌های ناگشودنی را بگشاید. خدشه در التزام به ولایت فقیه و تبعیت از رهبری، خدشه در کلیه‌ی نظام اسلامی است (خامنه‌ای، ۱۳۹۳: ۲۴۰ و ۲۴۱)». معظم له در این ارتباط از خود چنین پابندی و اراده نشان می‌دهد: «من هم مثل یکی از شما، از نظام اسلامی، از رهبری اسلامی و از ولایت فقیه به‌عنوان ستون فقرات این نظام، باید دفاع کنم. وظیفه‌ی من است. تکلیف شرعی است، مسئله‌ی شخصی نیست. به خاطر مسئولیت سنگینی که من دارم، از همه‌ی کسانی که در این برهه، قدم در میدان گذاشتند تا حرف دشمن را در گلوئی او خفه کنند و مشت به دهان دشمن بکوبند، صمیمانه تشکر می‌کنم (همان، ۲۴۱)». انصافاً، امام خامنه‌ای از جوانانی که با اشتیاق برای دفاع از دین و کیان اسلامی در جبهه‌های جنگ رفته‌اند و از نظام اسلامی و اصل ولایت فقیه صیانت می‌کنند، همواره به نیکی یاد می‌نماید.

امام خامنه‌ای درباره ولایت فقیه چنین می‌فرماید: «مسئله‌ی ولایت هم پابندی به همین مجموعه است؛ چه ولایت معصومین علیهم‌السلام، چه ولایت فقیه که دنباله‌ای ولایت معصومین و ادامه‌ی او هست. مسئله‌ی پابندی به این مجموعه و رعایت حفظ این مجموعه در کشور و در نظام است که زاویه‌ای پیدا نکند، مشکلی برایش به وجود نیاید، در او تنقیصی و تبعیضی حاصل نشود، با همین جامعیت حرکت کند و پیش برود و این اسلام ناب هم که در فرمایش امام بود، ناظر به همین است؛ چون امام اسلام ناب فرمودند در مقابل اسلام آمریکایی. اسلام آمریکایی فقط آن نیست که آمریکا پسند باشد؛ هر چیزی که خارج از این اسلام ناب است؛ اسلام سلطنتی هم همین جور است، اسلام التقاطی هم همین جور است، اسلام سرمایه‌داری هم همین جور است، اسلام سوسیالیستی هم همین جور است، اسلام‌هایی که با شکل‌ها و رنگ‌های مختلفی عرضه بشود و آن عناصر اصلی در او وجود نداشته باشد، همه‌اش مقابل اسلام ناب است؛ درواقع اسلام آمریکایی است (خامنه‌ای، ۱۳۹۰: ۳۳)» که امروز نسل جوان به این مهم اهتمام دارند و از ولایت فقیه و خط مشی امام خامنه‌ای تمام‌قد و مدبرانه، حفاظت و حمایت می‌نمایند.

۶-۲. دشمن شناسی

از جمله مسائل استراتژیک فراروی هر نظام و ملتی، مسئله دشمن شناسی است. شناخت از ترفندهای مخرب، نفوذ براندازانه و تدبیر استکبار مآبانه دشمن از ضرورت های نسل جوان و بیدار یک ملت و کشور برشمرده می شود: «حرف من به دانشجویان این است که مراقب دشمن باشید و دشمن را خوب بشناسید؛ مبدا از شناسایی دشمن غفلت کنید؛ غریبه هایی که خود را در لباس خودی در همه جا داخل می کنند، این ها را بشناسید؛ دست های پنهان را ببینید (خامنه ای، ۱۳۸۵: ۷۸)»؛ چون: «امروز در مقابل نظام جمهوری اسلامی که فعلاً قله ای اسلام طلبی در دنیای اسلام است، صفوفی قرار گرفته اند؛ استکبار جهانی در قلب آن صفوف است؛ صهیونیست در قلب آن صفوف است. این ها به طور صریح، دشمنان خونی اسلام اند، پس دشمنان خونی جمهوری اسلامی اند. این شد یک معیار. اگر حرکتی کردیم، کاری کردیم که به نفع این دشمن انجام گرفت، باید بدانیم اگر غافلیم، هوشیار شویم، بدانیم که داریم راه غلط می رویم. اگر حرکتی کردیم که دیدیم این دشمن را خشمگین می کند، بدانیم که راهمان راه درست است. دشمن از پیشرفت ملت ایران خشمگین می شود، از موفقیت های شما خشمگین می شود، از استحکام نظام اسلامی، خشمگین می شود (خامنه ای، ۱۳۹۰: ۹۷)» که همواره در مقابل نظام اسلامی در عرصه های مختلف واکنش نشان داده و مانع تحقق اهداف انقلاب اسلامی گردیده اند و نمونه روشنش همین تجاوز ۱۲ روزه رژیم صهیون با پشتوانه نظام استکبار به نظام مقدس جمهوری اسلامی است.

از نگاه امام خامنه ای خشم و خوشحالی دشمن به خصوص آمریکا و صهیونیست، معیار شناخت دشمن برای مسلمانان، ملت بزرگ ایران و جوانان متعهد و انقلابی، برشمرده می شود. نسل جوان باید با بصیرت به مسئله توجه داشته باشند که دشمن از چه حرکتی خوشحال و از چه رفتاری خشمگین می شود و در نتیجه به حرکت های خشم برانگیز دشمن افزود و از رفتارهای خوشحال کننده دشمن دست برداشت. در اندیشه رهبری نسل جوان از هر نگاه موردتهاجم دشمن است: «یکی دیگر از توطئه های دشمن، توطئه ی فساد انگیزی است؛ نفوذ در نسل جوان، ایجاد فساد در میان سربازان واقعی اسلام، جوانان را به مسائل فساد انگیز سرگرم و مشغول کردن. جوانان بدانند که این توطئه است و من به شما عرض می کنم که امروز دست توطئه گری با هدایت بیگانه در سطح کشور وجود دارد تا بذر فساد و لغو در میان جوانان بیفشاند؛ برای این که جوانان را سرگرم و مشغول کنند. ملتی که جوانانش سرگرم فسق و فجور باشند، ره به جای نخواهد برد (خامنه ای، ۱۳۸۱: ۲۸۹)»؛ چون: «مراکز حساس توطئه در دنیا، چشم به همین مجموعه جوان دوخته اند که ما به آن ها عشق و علاقه داریم. آن ها هدف های خود را روی این جوانان متوجه و متمرکز کرده اند و می دانند که اگر این راه به وسیله این ملت جوان طی شود، بسیاری

از هدف‌های آن‌ها از بین خواهد رفت و دست آن‌ها از این هدف‌ها کوتاه خواهد شد (خامنه‌ای، ۱۳۹۳: ۱۰۴).

دشمن‌شناسی، تدبیر امور سیاسی و اجتماعی از جمله موضوعات مهم در نظام فکری رهبری تلقی می‌شود که باید از سوی مدیران جوان و نواندیش نظام اسلامی، مورد اهتمام واقع گردد: «شما جوانان باید خیلی هوشیار باشید؛ باید اهداف دشمن را بشناسید. امروز قدرت استکباری امریکا هدفش تسلط بر دنیا است؛ و این چیزی نیست که پنهان و پوشیده باشد. حتی دولت‌های اروپایی از تهاجم فرهنگی و از دخالت و از نفوذ مداخله‌جویانه‌ی پول امریکا گله‌دارند. مسئله، مسئله‌ی تصرف و دست‌اندازی است. البته کشورهایی هستند که نمی‌توانند مقاومت کنند و بایستند؛ اما ملت ایران ایستاده است (خامنه‌ای، ۱۳۸۱: ۱۲۸)».

۷-۲. بصیرت

خود بی‌نایی، همان: «هشدارها، آگاهی‌ها، راهنمایی‌ها، خط دادن‌ها، جهت دادن‌ها (خامنه‌ای، ۱۳۹۲: ۷)» و هدایت‌های فطری و تشریعی خداوند است. بصیرت از عواملی اثرگذار در ارتباط بازندگانی فردی و جمعی افراد برشمرده می‌شود؛ چون اگر کسی ایمان جوشان و تقوای پرهیزکارانه‌ای هم داشته باشد، ولی اهل بصیرت نباشد، ممکن است در فرآیند زندگی فردی و جمعی به موانع و منافع مواجه شود که ایمان و تقوایش او را به سرمنزل مقصود نرساند. وقتی ما تاریخ را ورق می‌زنیم و بازخوانی می‌کنیم، برمی‌خوریم به سرگذشت و داستان‌های عبرت‌آموزی که خیلی از افراد باوجود داشتن ایمان در هر سطحی و تقوا به هر میزانی، عاقبت به‌خیر نشده‌اند و علت آن را می‌توان در عدم بصیرت آنان، دریافت و تجزیه و تحلیل نمود.

در قرآن کریم نسبت به بصیرت تعبیر رسایی وجود دارد: «فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَ مَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا... (سوره انعام/ آیه ۱۰۲)». انسان مخیر است که از آن هشدارها، هدایت‌ها و آگاهی‌های باطنی و ظاهری، پیروی نماید و به سودش پایان بخشد و یا چشم بصیرتش را روی هم گذاشته و با لجاجت و خودبرتربینی، همانند شیطان از مسیر هدایت بازمانده و فرجام کار را به زیان خود تمام نماید. وجود این نعمت و استفاده مطلوب و به‌موقع از این ظرفیت الهی از جمله امتیازاتی است که باید جوانان به‌راحتی از دست ندهند و قدر آن را در زندگانی شخصی و جمعی بدانند تا رستگاری و ظفر الهی را به دنبال داشته باشد. امام خامنه‌ای وجود سه خصوصیت؛ یعنی احساس مسئولیت، حرکت برمدار ایمان و بصیرت و آگاهی داشتن را، عامل موفقیت جوانان در تمام زمینه‌ها می‌داند (خامنه‌ای، ۱۳۸۶: ۵۹ و ۶۰). ایشان در دیدار با دانشجویان قم، بصیرت را چنین تبیین می‌کند: «من می‌خواهم روی مسئله‌ای بصیرت بازهم تأکید کنم. این تأکید من درواقع با این انگیزه است شما که خودتان مخاطبید، خودتان میدان‌دارید، کار بر دوش

شماست، بروید سراغ کارها و برنامه‌ریزی‌هایی که با بصیرت یافتن ارتباط دارد؛ این نیاز مهم را تأمین کنید. بصیرت، نورافکن است؛ بصیرت، قله‌نما و قطب‌نماست. توی یک بیابان انسان اگر بدون قطب‌نما حرکت کند، ممکن است تصادفاً به یکجایی هم برسد، لیکن احتمالش ضعیف است؛ احتمال بیشتری وجود دارد که از سرگردانی و حیرت، دچار مشکلات و تعب‌های زیادی شود. قطب‌نما لازم است؛ به‌خصوص وقتی دشمن جلوی انسان هست (خامنه‌ای، ۱۳۹۰: ۶۷)».

حضرت آقا درباره جوان ایرانی تعبیر زیبایی دارد: «امروز جوان ایرانی، آگاه و بامعرفت و بصیر و سیاسی و اهل تحلیل است و از همه بالاتر، باایمان است (خامنه‌ای، ۱۳۹۳: ۲۶)»؛ برای این‌که: «فهم سیاسی، فکر سیاسی، مطالبه سیاسی، مطالبه آرمانی، حساسیت نسبت به حوادث و حضور در صحنه مواجهه با حوادث در جوان ایرانی، ممتاز و نمونه است و این شامل پسران و دختران - هر دو - می‌شود (همان، ۸۳)». از این‌رو: «اگر جوانانی و ملتی بینش سیاسی نداشته باشند، فریب می‌خورند؛ آن‌ها را از صحنه خارج می‌کنند و با ابزار دین، آن‌ها را کنار می‌زنند (همان)» و زمینه سلطه و حکمرانی دشمن فراهم می‌شود، ولی در صورت برخورداری جوانان از بصیرت، کارکردهای زیر را به دنبال خواهد داشت.

۱- ۷- ۲. انقلابی

امام علی^(ع) در خطبه ۱۷۳ نهج‌البلاغه که مربوط به جنگ صفین است، زیبا فرموده‌اند: «وَقَدْ فُتِحَ بَابُ الْحَرْبِ بَيْنَكُمْ وَ بَيْنَ أَهْلِ الْقِبْلَةِ وَ يَحْمِلُ هَذَا الْعَلَمُ إِلَّا أَهْلُ الْبَصَرِ وَ الصَّبْرِ». امام خامنه‌ای نیز در ارتباط با بصیرت جوانان در دوران انقلاب و حضور آنان در جبهه‌های جنگ می‌فرماید: «شما اگر با خانواده‌های شهدا تماس بگیرید - من با خیلی از این‌ها تماس دارم و می‌بینم - و از آن‌ها پرسید جوانانتان چندساله بود، می‌گویند شانزده‌ساله، هفده‌ساله، چهارده‌ساله. این یعنی چه؟ یعنی احساس تعهد، روحیه انقلابی، احساس مسئولیت ناشی از روشن‌بینی و بصیرت به اینجا رسیده که جوان دانش‌آموز این ملت وسط میدان می‌آید، سینه‌ی خود را سپر می‌کند، از همه‌ی آرزوهای جوانی‌اش می‌گذرد، برای این‌که آرمان‌های بزرگ و هدف‌های الهی و اسلامی را در جامعه تحقق بخشد (خامنه‌ای، ۱۳۸۹/۸/۱۲)». یا دارد: «کسانی که در جبهه‌های نبرد، در هشت سال جنگ تحمیلی و قبل از آن و مقداری بعد از آن ایستادند و جنگیدند، علی‌بصیرت جنگیدند؛ فهمیدند که چه می‌کنند، با چه کسی می‌جنگند، چرا می‌جنگند و از چه دفاع می‌کنند. جوانان بسیجی ما اگر شهری بودند، اگر روستایی بودند، اگر علی‌الظاهر مدرک تحصیلی نداشتند، اگر دانشگاهی نبودند، اگر متخصص عالی‌رتبه نبودند - هرکه بودن - مکرر و مکرر از زبان‌شان شنیدیم که - ما برای خاک نمی‌جنگیم؛ ما برای یک وجب زمین نمی‌جنگیم؛ ما برای اهداف و آرمان‌هایمان می‌جنگیم - این، همان معرفت است (خامنه‌ای، ۱۴۰۱: ۱۵۲)».

خلاصه، امام خامنه‌ای نسبت به نقش انقلابی جوانان چنین تأکید می‌نماید: «من می‌خواهم به شما جوان‌ها عرض کنم؛ شما برای این‌که ایران اسلامی را بسازید؛ یعنی هم ملت و میهن عزیز و تاریخ‌تان را سربلند کنید، هم وظیفه خودتان را در مقابل اسلام با عظمت انجام دهید، ... باید بیدار باشید، باید هوشیار باشید، باید در صحنه باشید، باید بصیرت را محور کار خودتان قرار دهید. مواظب باشید دچار بی‌بصیرتی نشوید. دشمن را بشناسید. به ظواهر دشمن فریب نخورید (خامنه‌ای، ۱۳۹۳: ۲۴۸ و ۲۴۹)». از نگاه امام خامنه‌ای: «وظیفه یک دانشجوی آگاه و آماده در مقابل جریان‌های سیاسی، درست فکر کردن، درست تحلیل کردن، تحلیل درست را به دیگران منتقل کردن و سعی در روشن و آگاه کردن کسی که فکر می‌کند ناآگاه است، است (خامنه‌ای، ۱۳۹۳: ۸۹)».

۲-۷-۲. پیشرو بودن

دانشجویان که از جمله قشر جوان و فعال محسوب می‌شوند، از نگاه رهبری در تمام عرصه‌ها پیشرو هستند؛ چون دارای روح پاک و همراه با بصیرت می‌باشند: «در همه جای دنیا، دانشجویان یکی از قشرهای پیشرو هستند. علت هم واضح است. روح ناآلوده جوان، هنگامی که با ذهن و فکر روشن ناشی از تحصیل و بادید بصیر و آگاه همراه می‌شود، ترکیبی خیلی ممتاز و فاخری به وجود می‌آورد. آن ترکیب، همان دانشجو است. به همین خاطر است که دانشجویان همیشه از قشرهای پیش‌تازند (خامنه‌ای، ۱۳۸۳: ۱۸)». صرف جوان بودن در اندیشه رهبری معیار نیست، بلکه جوان آگاه، بصیر و پیشرو در تمام عرصه‌های اجتماعی، مورد اهتمام است؛ برای این‌که: «نسل جوان دانشجو در قبال انقلاب دو مسئولیت اختصاصی را بر دوش می‌کشند: نخست پیشرو و پیش‌گام و راهگشا بودن و آنگاه برآوردن نیاز علمی جامعه و به خودکفایی رساندن جامعه در بخش متخصصین و سرشته‌داران خلاقیت و ابتکار علمی (همان، ۱۹)».

از نگاه رهبری: «جوانان در هر جامعه و کشوری، محور حرکت است. اگر حرکت انقلابی و قیام سیاسی باشد، جوانان جلوتر از دیگران در صحنه‌اند. اگر حرکت سازندگی یا حرکت فرهنگی باشد، باز جوانان جلوتر از دیگران‌اند و دست آن‌ها کارآمدتر از دست دیگران است (خامنه‌ای، ۱۳۸۶: ۲، ۶۱)». ایشان تأکید می‌نماید که: «امروز وظیفه جوان‌های ما از این جهت سنگین است؛ نه فقط خودتان باید حقیقت را تشخیص دهید، بلکه باید فضا و محیط پیرامونی خودتان را هم با بصیرت کنید و برای آن‌ها هم قضایا را روشن کنید (خامنه‌ای، ۱۳۸۳: ۸۷)». از این رو، امام خامنه‌ای در ارتباط با جوانان بصیر و انقلابی ایران اسلامی این تعبیر را به کار می‌برد: «جوان بیدار، بصیر و پرشور ایران، با ادامه تلاش مبارک

خود در مسیر سربلندی ایران اسلامی، برای اسلام پر عظمت، میهن عزیز، ملت بزرگوار و تاریخ این سرزمین بزرگ، عزت و افتخار می‌آفریند (همان، ۹۱)».

۳-۷-۲. پایداری

بر اساس اندیشه رهبری نسل تحصیل کرده و جوانی ثابت قدم و پایدار در صیانت از ارزش‌ها و آرمان‌های نظام اسلامی خواهد بود که از بصیرت و روشن فکری، برخوردار باشد: «دانشمندی که روحیه روشن فکری ندارد، به همان آسانی که ممکن است یک روز در خدمت حق قرار بگیرد، به همان آسانی در خدمت باطل قرار می‌گیرد (خامنه‌ای، ۱۳۸۳: ۲۱)»؛ یعنی علم و دانشی منهای بصیرت و معرفت انسانی، همانند چراغی است در دست راهزنان که جامعه و مردم از دستشان در امان نخواهد ماند: «به نظر من، جوانان انقلابی دانشگاه سعی کنند خوب درس بخوانند؛ خوب فکر و معرفتشان را بالا ببرند. سعی کنند در محیط خودشان اثر بگذارند؛ فعال باشند، نه منفعل؛ روی محیط خودشان، اثر فکری و روانی بگذارند (خامنه‌ای، ۱۳۹۳: ۹۱)». ایشان به جوانان یادآوری می‌نماید: «جوان‌های عزیز! ... همیشه عزم راسخ شما، هوشمندی و بصیرت شما، ایستادگی و قاطعیت و شجاعت شما می‌تواند همه دشمنان را هرچند به ظاهر بزرگ و نیرومند باشند، به شکست بکشاند. امروز هم همین جور است؛ فردا هم همین جور است. ملت ایران اگر بخواهد به اوج سعادت دنیا و آخرت برسد - که می‌خواهد و ان شاء الله خواهد رسید - راهش عبارت است از شجاعت، بصیرت، تدبیر، عزم راسخ، اراده مستحکم از سوی زن و مرد (همان)».

خلاصه، امام خامنه‌ای می‌فرماید: «آنچه من به شما جوان‌ها - چه شما پاسدارها، چه شما دانشجویها، چه شما دانش‌آموزها، چه شما جانبازها - عرض می‌کنم، این است که عزیزان من! شماها جوان‌هایی هستید که نظام، امروز و فردایش بر دوش شماست. یک‌زمانی یک عده‌ای جوان در این کشور بودند، کارهایی کردند تا اینجا رساندند؛ از حالا به بعد مال شماهاست؛ روز شماهاست؛ تکلیف شماهاست (خامنه‌ای، ۱۳۸۱: ۱۵۲)» که زمینه پایداری را فراهم نمایید تا نظام اسلامی به‌عنوان مقتدرترین، سربلندترین و پیشروترین نظام‌های دنیا، جایگاهش را پیدا نماید.

۸-۲. معنویت و اخلاق

در قرآن کریم از مهم‌ترین و زیربناترین مسئله‌ای که روی آن تکیه شده، حسن خلق و کسب معنویت است. عدم توجه به مسائل اخلاقی و معنوی، انحطاط جامعه را به دنبال دارد، چنانچه در سوره اسراء/ ۱۶، خداوند می‌فرماید: «وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَاَهَا تَدْمِيرًا؛ هنگامی که بخواهیم شهر و دیاری را هلاک کنیم نخست اوامر خود را برای «مترفین» آن‌ها (ثروتمندان مست شهوت) بیان

می‌داریم سپس هنگامی که به مخالفت برخاستند و استحقاق مجازات یافتند آن‌ها را شدیداً در هم می‌کوبیم». در تفسیر نمونه ذیل آیه شریفه تبیین شده است که: «خداوند هرگز قبل از اتمام حجت و بیان دستوراتش کسی را مآخذه و مجازات نمی‌کند، بلکه نخست به بیان فرمان‌هایش می‌پردازد، اگر مردم از در اطاعت وارد شدند و آن‌ها را پذیرا گشتند چه بهتر که سعادت دنیا و آخرتشان در آن است و اگر به فسق و مخالفت برخاستند و همه را زیر پا گذاشتند اینجاست که فرمان عذاب درباره آن‌ها تحقق می‌پذیرد و به دنبال آن هلاکت است (مکارم شیرازی، ۱۳۷۴: ۱۲، ۵۹)».

امام خامنه‌ای در بیانیه از معنویت و اخلاق، این‌گونه یاد می‌نماید: «معنویت به معنای برجسته کردن ارزش‌های معنوی از قبیل اخلاص، ایثار، توکل، ایمان در خود و جامعه است و اخلاق به معنای رعایت فضیلت‌هایی چون خیرخواهی، گذشت، کمک به نیازمند، راست‌گویی، شجاعت، تواضع، اعتماد به نفس و دیگر خلقیات نیکو است. معنویت و اخلاق، جهت دهنده‌ی همه‌ی حرکت‌ها و فعالیت‌های فردی و اجتماعی و نیاز اصلی جامعه است؛ بودن آن‌ها، محیط زندگی را حتی با کمبودهای مادی، بهشت می‌سازد و نبودن آن حتی با برخورداری مادی جهنم می‌آفریند (خامنه‌ای، بیانیه، ۱۳۹۷)». در اندیشه امام خامنه‌ای مسئله معنویت و اخلاق از جمله عناصر اصلی در شکل‌گیری و تعمیق فضائل انسانی، تلقی می‌شود: «نظام معنویت اسلامی، یکی از نظام‌های مشی و رفتاری است که ساحت معنایی و ملکوتی انسان را معرفی می‌کند. مقام معظم رهبری در سخنرانی‌های متعددی به تبیین معنویت اسلامی و گونه‌های معنویت مثبت و منفی پرداخته و مبانی معنویت اسلامی را بیان کرده و به عوامل و موانع و کارکردهای معنویت اشاره کرده است (خسرو پناه، ۱۳۹۶: ۳۵۳)».

ایشان در بیان اهمیت معنویت چنین می‌فرماید: «معنویت اساس کار این انقلاب و این جمهوری است (خامنه‌ای، ۱۴۰۱: ۷۴)». ایشان در جمع جوانان به مناسبت هفته‌ی جوان، می‌فرماید: «جوان هجده و بیست‌ساله‌ای که در سنین شما بودند، از لحاظ لطافت و صفای معنوی، گاهی به حد عارفی که چهل سال در راه خدا سلوک کرده بود، می‌رسیدند! آدم این را در وجود آن‌ها احساس می‌کرد. کم هم نبودند؛ فراوان بودند. من همان وقت‌ها در مقابل چنین جوانانی که قرار می‌گرفتم، احساس خضوع حقیقی می‌کردم؛ نه این که بخواهم تواضع کنم. دیده‌اید انسان در مقابل بزرگی که قرار می‌گیرد و کمالات او را که می‌بیند، ضعف خودش را می‌فهمد! من همان احساس را در مقابل یک جوان بسیجی و یک جوان رزمنده در خودم می‌دیدم و می‌یافتم (همان)؛ چون: «معنویات جوانان را از گناه و آلودگی حفظ می‌کند و آنان را در برابر فشارهای دنیای مادی و مادیت، از افسردگی و پوچی و لایبالی‌گری، دست‌گیری می‌نماید (خامنه‌ای، ۱۳۹۱: ۲۲۷)». این است آن نظام فکری که در وجود امام خامنه‌ای نهادینه شده است و در بیانات و سیره عملی ایشان در عرصه‌های مختلف در مواجهه با طیف‌های گوناگون از جمله جوانان، تجلی می‌یابد.

۹-۲. شایسته‌سالاری

شایسته‌سالاری و محول نمودن امور به شایستگان توانمند، جوانان متعهد و نیروی انسانی متخصص ازجمله اولویت‌های نظام، حکومت، سازمان و مدیریت در برنامه‌ریزی، شناسایی، گزینش و استخدام منابع انسانی، برشمرده می‌شود؛ چون: «برنامه‌ریزی منابع انسانی اولین گام ضروری برای ایجاد پیوند میان منابع انسانی و اهداف کوتاه‌مدت، بلندمدت و استراتژیک سازمان است (دیوید دی، ۱۳۹۲: ۶۹)» که در نتیجه انتخاب و انتصاب شایستگان را، به دنبال دارد. این مسئله به‌اندازه‌ی مهم است که می‌توان گفت کارآمدی حاکمیت در تمام ابعاد خصوصاً در بعد جذب منابع انسانی، بستگی به رویکرد جوان‌گرایی و شایسته‌گزینی در مدیریت‌ها و واگذاری مسئولیت‌ها، دارد؛ چون بر اساس آیه موردنظر: «إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا...؛ همانا خداوند شما را فرمان می‌دهد تا امانت‌ها را به صاحبانشان برسانید (نساء/۵۸)»، شایسته‌گزینی و سپردن مسئولیت‌های ملی و سازمانی بر شایستگان، افراد توانمند و جوانان متعهد، یک اصل انسانی، دینی و ملی، تلقی می‌گردد.

بر بنیاد اندیشه امام خامنه‌ای، شایسته‌سالاری و جوان‌گرایی ازجمله مسائل مهم در عرصه مدیریت و حاکمیت، است. ایشان درباره شایسته‌سالاری و جوان‌گرایی، می‌فرماید: در زمینه‌ی شایسته‌سالاری، من باز این حدیث را از پیغمبر اکرم برای شما بخوانم. در فتح مکه، پیغمبر یک جوان نوزده‌ساله را گذاشتند حاکم مکه. پیغمبر مکه را که فتح کردند، لازم بود حاکم یا فرمانداری آنجا بگذارند. این همه مردها و بزرگان بودند، اما پیغمبر یک جوان نوزده‌ساله را منصوب کرد. بعضی‌ها اشکال کردند که آقا این سنش کم است، چرا او را گذاشتید؟ طبق این روایت، پیامبر فرمود: «لایحتج محتج منکم فی مخالفتہ بصغر سنہ (مجلسی، ۱۴۰۳ هـ. ق: ۲۱، ۱۲۳)»؛ کسانی که با انتصاب این شخص برای فرمانداری مکه مخالف‌اند، استدلال‌شان را این قرار ندهند که چون سنش کم است، جوان است، این استدلال، استدلال درستی نیست؛ یعنی اگر استدلال دیگر دارید، خیلی خوب، بیایید بگوئید؛ امام کم بودن سن، جوان بودن، استدلال درستی نیست: «فلیس الاکبر هو الافضل بل الافضل هو الاکبر (همان)»؛ آن‌کسی که بزرگ‌تر است، لزوماً برتر نیست؛ بلکه آن‌کسی که برتر است، درواقع بزرگ‌تر است. افضل؛ یعنی شایسته‌تر، این شایسته‌سالاری است؛ خب، این‌ها باید رعایت شود. در همه‌ی نظامات جمهوری اسلامی، در قوه‌ی مجریه، در قوه‌ی مقننه، در قوه‌ی قضائیه، در نیروهای مسلح، در نهادهای گوناگون. این اصل شایسته‌سالاری باید رعایت شود. شایسته‌گزینی، گزینش باید بر طبق معیارها و صلاحیت‌ها باشد، نه بر طبق امیال و چیزهای شخصی. این در اسلام خودش یک اصل است. تمام این تغییرها و تبدیل‌هایی که در اسلام وجود دارد، بر اساس این است (بیانات در دیدار دانشجویان کرمانشاه، ۲۴/۰۷/۱۳۹۰،

حقیقتاً، شایسته‌سالاری مبتنی بر اخلاق اسلامی در نصب و ارتقای مدیران ازجمله باورهای بنیادی در نظام فکری امام خامنه‌ای با توجه به بیانیه گام دوم، تلقی می‌شود. این مهم در تمام عرصه‌های مدیریتی مورد سفارش وی قرار گرفته است. ایشان در جواب پرسشی که مسئولان و برنامه‌ریزان چگونه می‌توانند با جوانان برخورد نمایند، می‌فرماید: «حرف من به مدیران و برنامه‌ریزان و مسئولان کشور این است: این جمعیت عظیم جوان در کشور را یک رودخانه‌ی موج و پرفیض بدانید. این رودخانه به‌طور مستمر جریان دارد و سال‌ها بعد از این هم جریان خواهد داشت (خامنه‌ای، ۱۳۸۲: ۲۲۱)». به تعبیر حضرت آقا این که جوانان را مورد توجه قرارداد و برای آنان برنامه‌ریزی نمود و زمینه را برای ورود آنان در عرصه‌های مختلف مدیریتی و حکومتی، فراهم نمود و از ظرفیت‌ها و توانایی‌های آنان در راستای پیشرفت نظام اسلامی استفاده نمود و یا جوانان را در حاشیه قرارداد و از نیروی جوان و ظرفیت‌هایشان غفلت نمود. قطعاً در اندیشه معظم له، مرکز و مدار قرار دادن جوانان در واگذاری مناصب مدیریتی و امورات اجتماعی، یک اصل تلقی می‌شود که همواره از سوی وی نسبت به مسئولین در قبال جوانان اشارات و تأکیدی وجود داشته است.

نتیجه‌گیری

از بررسی و تجزیه و تحلیل مستندات و بازخوانی نظام فکری رهبری با محوریت بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی به این نتیجه می‌رسیم که از نگاه رهبری زمینه‌سازی و مسئولیت‌سپاری به نیروی جوان، شایسته و متعهد، برداشتن گام مدبرانه، مقتدرانه و راهکارمندانه، نسبت به تحقق اهداف انسانی و ارزشی نظام اسلامی، است. نسل جوان از نگاه رهبری؛ یعنی نماد تحرک، نشاط، بالندگی، طراوت، درخشندگی، قدرت، شجاعت، صفا و صمیمیت، خط‌شکن، پیش‌گام، بااراده، مصمم، کارآمد، توانمند، جسور، دشمن‌شناس، بااستعداد، مسئولیت‌پذیر، مدبر، شایسته، ایشاگر، خلاق، مبتکر، اهل اندیشه و عمل، متعهد و متخصص به‌عنوان نیروی انسانی متحرک و مبتکر که از بزرگ‌ترین سرمایه‌های یک کشور محسوب می‌شوند. از نگاه رهبری، خودسازی و خودیابی در تمام مراحل زندگی انسان از اهمیت بالایی برخوردار است، ولی خودسازی در دورانی جوانی از جایگاه خاصی برخوردار است؛ زیرا صفا و نورانیت و معرفت و سلوک و عروج و خدایی شدن و همه‌ی این چیزها، در دوران جوانی، آسان به دست می‌آید. ایشان از ابهت شکنی دشمن را توسط جوانان در عرصه‌های مختلف ازجمله جبهه‌های جنگ هشت سال دفاع مقدس از دیگر امتیازات نسل جوان، برمی‌شمارد و جوانان را به هیمنه شکنی دشمن در تمام عرصه‌ها با الهام‌گیری از آیه: «وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوُّ اللَّهِ وَ عَدُوُّكُمْ (انفال/ ۶۰)»، سفارش می‌نماید و خود نیز در تمام زمینه‌ها الگو برای

مدیران مسلمان و جوانان متعهد و شایسته‌ی نظام اسلامی، برشمرده می‌شود. امام خامنه‌ای مسئله استقلال‌طلبی را افزون بر خواسته نسل جوان از حقوق یک ملت برمی‌شمارد که به دنبال پیشرفت علم و فناوری در کشور است و هرکسی مانع شود، ملت ایران با همه‌ی وجود از منافع ملی خویش دفاع خواهد نمود. از نگاه امام خامنه‌ای خشم و خوشحالی دشمن به‌خصوص آمریکا و صهیونیست، یک اصل و معیار شناخت دشمن برای مسلمانان، ملت بزرگ ایران و جوانان، برشمرده می‌شود. چون دشمن‌شناسی و تدبیر امور سیاسی و اجتماعی ازجمله موضوعات مهم در اندیشه رهبری تلقی می‌شود که باید از سوی نسل جوان و نواندیش نظام اسلامی، مورد اهتمام واقع گردد؛ چون صرف جوان بودن در اندیشه رهبری معیار نیست، بلکه جوان بصیر و پیشرو در تمام عرصه‌های اجتماعی، مورد اهتمام است. از نگاه حضرت آقا این نوع جوانان را باید موردتوجه قرارداد و برای آنان برنامه‌ریزی نمود و زمینه را برای ورود آنان در عرصه‌های مختلف اجتماعی و حکومتی، فراهم نمود و از ظرفیت‌ها و توانایی‌های آنان در راستای پیشرفت کشور و نظام اسلامی، استفاده نمود.

فهرست منابع

قرآن کریم.

نهج البلاغه.

۱. ابلاغیه سیاست‌های کلی نظام اداری، ۱۳۸۹/۱/۳۱.
۲. انوری، حسن، (۱۳۸۱)، فرهنگ بزرگ سخن، ج ۱ و ۸، تهران: انتشارات سخن، اول.
۳. انوری، حسن، (۱۳۸۲)، فرهنگ فشرده سخن، ج ۱، تهران: نشر سخن، اول.
۴. آذرنوش، آذرتاش، (۱۳۸۵)، فرهنگ معاصر عبی - فارسی، تهران: نشرنی، هفتم.
۵. برگرفته از: نکته‌های ناب (گزیده‌ای از بیانات رهبر فرزانه انقلاب در جمع دانش‌جویان و دانشگاهیان)، (۱۳۸۶)، ج ۲، تدوین و تنظیم: حسن قدسی‌زاده، قم: دفتر نشر معارف، پنجم.
۶. بصیرت و استقامت (بیانات مقام معظم رهبری درباره بصیرت و استقامت - با ضمیمه فتنه)، (۱۳۹۲)، گردآوری و تنظیم: مرکز صهبا، تهران: مؤسسه جهادی، شانزدهم.
۷. جاویدی، مجتبی، (۱۳۸۶)، قاموس عدالت: بررسی مبانی نظری و عملی مفهوم عدالت در کلام مقام معظم رهبری، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (سازمان چاپ و انتشارات)، دوم.

۸. خامنه‌ای، علی، (۱۳۸۱)، برخورد شایسته با جوانان از دیدگاه رهبر معظم انقلاب اسلامی، تهران: مؤسسه فرهنگی هنری قدر ولایت، سوم.
۹. خامنه‌ای، علی، (۱۳۸۴)، برخورد شایسته با جوانان در آینه نگاه رهبر معظم انقلاب اسلامی حضرت آیت الله خامنه‌ای، تهران: مؤسسه فرهنگی قدر ولایت، چهارم.
۱۰. خامنه‌ای، علی، دفتر حفظ و نشر آثار آیت الله العظمی خامنه‌ای، www.farsi.khamenei.ir
۱۱. خامنه‌ای، علی، (۱۳۷۶/۹/۱۸)، مراسم گشایش هشتمین اجلاس سران کشورهای اسلامی.
۱۲. خامنه‌ای، علی، (۱۳۹۷)، بیانیه گام دوم انقلاب..
۱۳. خامنه‌ای، علی، (۱۳۸۲)، پرسش و پاسخ از محضر رهبر معظم انقلاب اسلامی حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای، تهران: مؤسسه فرهنگی قدر ولایت، سوم.
۱۴. خامنه‌ای، علی، (۱۳۷۹/۱۲/۹)، در جمع دانشجویان و اساتید دانشگاه صنعتی امیرکبیر.
۱۵. خامنه‌ای، علی، (۱۳۹۳)، پروانه‌های جوانی (بیانات و رهنمودهای امام خامنه‌ای درباره جوانان)، تدوین کننده: علی شیرازی، تهران: انتشارات مسیا، ششم.
۱۶. خامنه‌ای، علی، (۱۳۶۸/۱۰/۱۸)، پیام به نمایندگان مجلس شورای اسلامی و مردم ایران درباره‌ی حفظ وحدت و یکپارچگی.
۱۷. خامنه‌ای، علی، (۱۴۰۱)، جهاد مقدس - دفاع مقدس در بیانات حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای - تهران: انتشارات انقلاب اسلامی، سوم.
۱۸. خامنه‌ای، علی، (۱۳۸۵)، دانشگاه و دانشجو: نگرانیها، امیدها و انتظارات، تهران: مؤسسه فرهنگی قدر ولایت، دوم.
۱۹. خامنه‌ای، علی، (۱۳۸۳)، راهبردهای اساسی تحول علمی در دانشگاه‌ها از دیدگاه مقام معظم رهبری، تهران: دفتر نشر معارف، اول.
۲۰. خامنه‌ای، علی، (۱۳۹۱)، معنویت و انقلاب اسلامی از دیدگاه رهبری، تهران: مؤسسه فرهنگی هنری قدر ولایت، اول.

۲۱. خامنه‌ای، علی، (۱۳۹۰)، نقشه‌ی راه (۸۸ قطعه از بیانات مقام معظم رهبری درباره‌ی نقش بصیرت در فتنه‌ی ۸۸)، تدوین: محمد مهدی کوثری، تهران: انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی، اول.
۲۲. خامنه‌ای، علی، (۱۳۹۰)، وظایف در شرایط فتنه در رهنمودهای رهبر معظم انقلاب اسلامی، تهران: موسسه فرهنگی هنری قدر ولایت، پنجم.
۲۳. خسروپناه، عبد الحسین و همکاران، (۱۳۹۶)، منظومه فکری آیت الله العظمی خامنه‌ای، ج ۱، تهران: انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، سوم.
۲۴. دانشگاه اسلامی و رسالت دانش جوی مسلمان، (۱۳۷۸)، ج ۴، تهران: روابط عمومی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، اول.
۲۵. دهخدا، علی اکبر، (۱۳۷۷)، لغت‌نامه دهخدا، ج ۵، تهران: مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، دوم.
۲۶. دیوید دی دوبوا، (۱۳۹۲)، مدیریت منابع انسانی شایسته محور، مترجم: سیدحسین ابطحی و شقایق کرمانشاهی، تهران: مهربان نشر، اول.
۲۷. رضائیان، علی، (۱۳۷۹)، مبانی سازماندهی، تهران: انتشارات سمت، اول.
۲۸. الزامات فرهنگی پیشرفت در کلام امام خامنه‌ای، ویژه نهمین همایش کشوری، (۱۳۹۳)، تهیه کننده: ستاد فرهنگی فجر انقلاب اسلامی، قم: بی جا، اول.
۲۹. علاقه‌بند، علی، (۱۳۸۵)، مبانی نظری و اصول مدیریت آموزشی، تهران: نشر روان، بی جا.
۳۰. عمید، حسن، (۱۳۸۴)، فرهنگ عمید، ج ۱، تهران: سپهر، دهم.
۳۱. عمید، حسن، (۱۳۶۳)، فرهنگ عمید (متوسط)، تهران: انتشارات امیرکبیر، اول.
۳۲. مجلسی، محمدباقر، (۱۴۰۳ق)، بحارالانوار، ج ۲۱، بیروت: دار احیاء التراث العربی، سوم.
۳۳. سوری، احمد، مجموعه مقالات گام دوم انقلاب؛ الگوی نظام انقلابی تمدن ساز، نظام انقلابی، ج ۲، عنوان مقاله: عوامل ماندگاری انقلاب اسلامی از دیدگاه مقام معظم رهبری.
۳۴. مطهری، مرتضی، (۱۳۹۲)، پیرامون انقلاب اسلامی، قم: انتشارات صدرا، نهم.

۳۵. مفید، ابوعبدالله محمد بن محمد بن نعمان، (۱۴۱۳ق)، الإرشاد فی معرفة حجج الله علی العباد، ج ۱، قم: مؤسسه آل البيت، اول.

۳۶. مکارم شیرازی، ناصر، (۱۳۷۴)، تفسیر نمونه، ج ۱۲، تهران: دارالکتب الاسلامیه، سیزدهم.

۳۷. نکته‌های ناب (گزیده‌ای از بیانات رهبر فرزانه انقلاب در جمع دانش‌جویان و دانشگاهیان)، (۱۳۸۴)، ج ۱، تدوین و تنظیم: حسن قدسی‌زاده، قم: دفتر نشر معارف، دوم.

۳۸. نکته‌های ناب (گزیده‌ای از بیانات رهبر فرزانه انقلاب در جمع دانش‌جویان و دانشگاهیان)، (۱۳۸۶)، ج ۲، تدوین و تنظیم: حسن قدسی‌زاده، قم: دفتر نشر معارف، پنجم.